

BESZÉLGETÉS HERCZOG ISTVÁNNAL

Mindenkihez szólni

Eck Imrét, a Pécsi Balett megalapítóját és a magyar avantgárd táncművészet megteremtőjét január 10-én temettük. Néhány nap múlva a Pécsi Nemzeti Színház felé robogtunk, hogy megnézzük Herezog István igazgató-koreográfus legújabb alkotását, *a Zorbát*.

Bevallom, furcsa érzésekkel léptem át a pécsi színház küszöbét. Hiába tudtam, hogy betegsége miatt Eck már régóta visszavonult, s utódját, Tóth Sándort is már nyolc éve Herezog István váltotta fel a balettigazgatói székben, valahogy a halálhír és a temetői búcsúztatás adta a teljes bizonyosságát annak, hogy egy különleges alkotóművészi korszak végérvényesen lezárult.

– Mielőtt Dortmundból Pécsre szerződött, ünnepelte a balett-társulat harminc-éves jubileumát. Bár az együttes hírneve, rangja megkopott, a csapat múltját, régi sikereit mégsem lehetett feledni. Hogyan viszonyult Eck Imre művészetéhez? Jelentett-e önnek valamit a pécsiek hőskora?

– Nagyon sokat jelentett, közrejátszott abban, hogy az együttes vezetését elvállaltam. Természetesen nem próbáltam Eck útját járni, hiszen nincs két egyforma koreográfus. Az együttes alapítása óta különben is eltelt harminc év, s körülöttünk megváltozott minden. Úgy gondolom, azt a kísérletező, szabad művészi alkotómunkát, amit Eck folytatott – s ez óriási dolog volt –, ma lehetetlen megvalósítani. Nekünk kutya kötelességünk a közönséget behozni a nézőterre, különben tönkremegy a színház. Mindig is közönségorientált koreográfus voltam. A nézőknek készítettem a műveimet, nem magamnak vagy egy szűk rétegnek. Már az első koreográfiáimnál is hittem abban – és ez folyamatosan így is maradt –, hogy lehet olyan igényes darabokat alkotni, amelyek igenis mindenkihez tudnak szólni, és mindenki számára érthetőek. Persze elég sok kritikát kaptam, hogy miért ilyen vagy olyan a produkció, ugyanakkor biztosan igazolt, hogy amit létrehoztam, mindig közönségsikert aratott. Megmondom őszintén: nagyon boldogtalan lennék, ha új dolgokat, bármilyen csodákat találnék ki, de rendszeresen fél házzal mennének az előadások, és a közönség ímmel-ámmal nézné. Az is igaz, hogy csináltunk olyan baletttesteket is, mint például a *Pink Floyd-est*, amelyeket ugyan nagy sikere volt, de nem lehetett úgy műsoron tartani, mint a *Rómeó és Júliát* vagy a *Coppéliát*. Egy idő után egyszerűen nem jött be rá a közönség.

Több modern egyfelvonásost és igazán szép szimfonikus balettet is komponált többek között Bach- és Brahms-zenékre, vagy említhetem a jól sikerült *Sosztakovics-estet* is. Ezeknek a műveknek is hasonló lett a sorsuk... Es a cselekményes baletteket folyamatosan látogatja a közönség?

– Természetesen. Ez mindig így volt, és szerintem így is marad. Persze ez nem zárja

ki azt, hogy ahol erre megvan a színházi lehetőség, csodálatos absztrakt művek is létrejöjjenek. Egy vidéki többszagos színház viszont nagyon nehezen tudja ezt megengedni magának, különösen akkor, ha a nagyszínházban évi egy balettbemutatót terveznek. Azzal próbálom ezt kompenzálni, hogy a kamaraszínházban már harmadik éve *Stílusok* címmel kortárs baletttesteket állítunk színpadra, amelyekben fiatal koreográfusok, együttesen belüli vagy vendégalkotók mutatkozhatnak be, változatos feladatokat kínálva a táncosoknak.

Herczog István próbát vezet

– Most ismét kétfelvonásos, cselekményes balettet láttunk. Ha jól számolom, a *Zorba az ötödik egész estés táncműve*. Őszintén meglepett a hír, hogy Keveházi Gábor decemberben az Erkel Színházban bemutatót Zorbája után januárban Pécsen is *Zorba-premiert* tartanak.

– En már a múlt évben, a *Nosferatu* bemutatója után tudtam, hogy a következő darabom a Kazantzakis-regény adaptációja lesz.

– Mi vonzotta, mi inspirálta? Maga az irodalmi mű vagy a főhőse, netán a filmváltozat Anthony Quinn-nel, esetleg Theodorakis zenéje?

– A főhős ragadott meg. *Zorba* figurája, aki azt jelképezi, hogy a tragédiákat, a sorscsapásokat túl kell élni. Nem véletlenül lett kissé mitikus alak. Aki a temetésen odaáll táncolni. A falusiak azt hitték, meghibbant. Holott megtalálta az útját, hogy a fájdalommal hogyan bírkozzon meg. Ez az életigenlő, életszerető férfi, aki sok tragédián megy keresztül, de mindig talpra áll, azért is olyan szimpatikus egyéniség, mert a bajban segítőkész, jó ember tud maradni, és nem másokon

író is beavatja: hiába olvastál, hiába írogatsz, ne tudod, milyen az élet – gyere, tanuld meg, 'rezd meg! S a táncon keresztül az író is egy kicsit „elzorbásodik”.

– *Ismerve műveit azt gondolom, hogy legyen szó akár absztrakt, akár történetet mesélő koreográfiáról, nincs konkrétan jellemezhető, határozottan kialakított „Herczog-féle” mozgásstílus. Mindig az adott darab gondolati, ága, története, légköre diktálja a kifejező eszközt?*

– Így v.n. Nyilvánvaló, hogy a *Rómeó és Júliát* má stílusban és nyelvezettel kell el-

táncolni, mint – mondjuk – a *Zorbát*. Az embernek v.n egy elképzelése, hogy egy darabot hogyan, milyen nyelven lehet elmesélni. A *Zorbánál* rögtön tudtam, hogy a spicc-cipőt el ke 1 felejteni. Egy krétai falucskában ne spicce jén senki, mert az hazugság. Karaktercip ben pedig egészen más lesz a mozdulat, anélkül, hogy megtagadnám a klasszikus alapot.

– *A fekete ruhás, kendős asszonyok, a női kar mozgása engem a német expresszionizmusra emlékeztetett. Pedig szerintem a falusi könnyezet megidézése inkább folklórelemeket kívánt volna.*

Igazán nem foglalkoztam soha a német expresszionizmussal, de a kifejező tánc mozgáskészségének benne kell lennie az emberben, ha emberi kapcsolatokról, érzelmekről akar beszélni. Egy drámai jelenetben automatikusa jönnek az expresszív mozdulatok. Így tudom megfogalmazni, noha nyilván lehetne százféléképpen. Ha a néző ezt elfogadja, s megérti, miről van szó, akkor hál'istennek jó úton járunk.

SZÚDY ESZTER